

DE DOORTREK VAN DE OOIEVAAR IN HET VOORJAAR VAN 1992

Anne van Dijk

De Ooievaar is sinds 1970 als broedvogel uit onze provincie verdwenen. *Vogels van Groningen* (VvG) noemt de soort "doortrekker in zeer klein aantal", d.w.z. 1-10 exemplaren. In de recent verschenen *Vogelatlas van Groningen*, die ongeveer de periode 1979-1984 behandelt, wordt vermeld dat in vergelijking met VvG, de laatste jaren weer meer Ooievaars worden gezien. Het grafiekje van het aantalsverloop laat dat ook mooi zien. Vreemd is echter dat de status "doortrekker in zeer klein aantal" blijft. Mijns inziens moet dit "doortrekker in klein aantal" zijn, d.w.z. 10-50 exemplaren. In vergelijking met het aantalverloop van b.v. Zwarte Wouw en Visarend uit dezelfde atlas, lijkt dit zeker gerechtvaardigd. Ook na 1985 was de Ooievaar "doortrekker in klein aantal".

De Ooievaar overwintert in Afrika. Tijdens de voorjaars trek worden twee trekroutes gebruikt: de westelijke via Gibraltar en de oostelijke via de Bosporus. In Nederland schijnen vogels van beide trekroutes door te komen. Een duidelijke grens valt niet te trekken. De *Atlas van de Nederlandse Vogels* noemt globaal de lijn van Kampen naar het zuidoosten. De populatie die de westelijke trekroute volgt arriveert hoofdzakelijk al in maart, gemiddeld een maand eerder dan de vogels die de langere oostelijke route volgen.

De laatste jaren worden af en toe ook in de wintermaanden Ooievaars waargenomen. Deze waarnemingen hebben (waarschijnlijk) volledig betrekking op geringe vrijvliegende project-Ooievaars, of jongen hiervan. Pas de kleinkinderen van project-Ooievaars schijnen weer naar het zuiden te trekken.

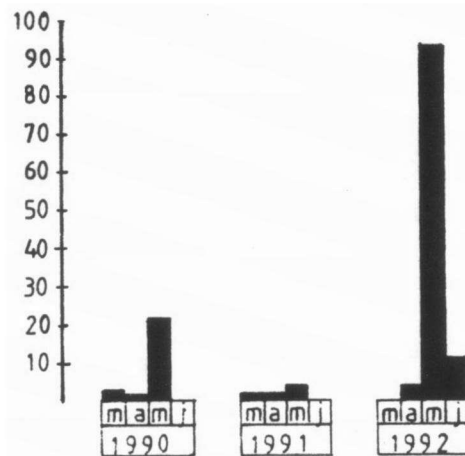
In het voorjaar van 1992 werden uitzonderlijk veel Ooievaars opgemerkt in de provincie, vrijwel zeker onder invloed van de aanhoudende straffe oostelijke winden in mei. Door de tijd van het jaar is het aannemelijk dat het vogels betreft die de oostelijke trekroute heb-

ben gevolgd en de broedgebieden in Oost-Europa voorbij geschoten zijn.

Voor zover kon worden gezien en werd vermeld, waren alle vogels ongeringd dus echte wilde exemplaren.

De grote hoeveelheid waarnemingen geeft misschien een indruk hoe het vroeger elk voorjaar in onze provincie is geweest. Het is dan ook een beetje triest dat we dergelijke aantallen in Groningen alleen nog in een zeer uitzonderlijk voorjaar als die van 1992 kunnen meemaken.

DOORTREKVERLOOP EN AANTALLEN

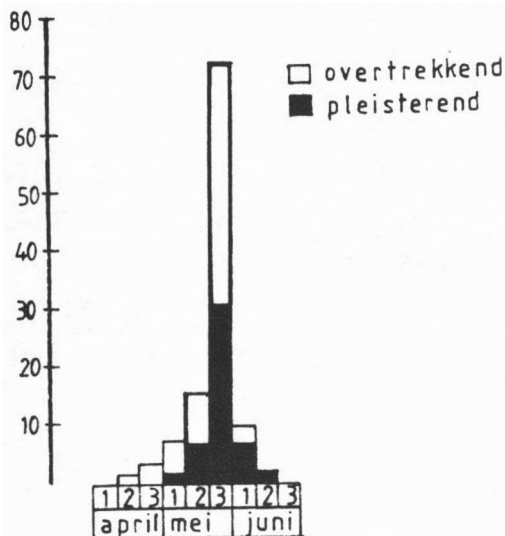

FIGUUR 1: doortrek van de Ooievaar in 1990-1992.

In figuur 1 is in één oogopslag te zien, hoe sterk de doortrek in 1992 t.o.v. de twee voorgaande jaren was.

Bij onderstaande grafiek (fig. 2) is gebruik gemaakt van alle binnengekomen waarnemingen; dus van zowel pleisterende als overtrekende vogels. Dubbeltellingen zijn zoveel mogelijk uitgesloten.

In totaal werden 108 exemplaren waargenomen, waarvan 44 pleisterende vogels.

FIGUUR 2: doortrek van de Ooievaar voorjaar 1992.

De grafiek laat zien dat de aantallen langzaam oplopen tot de tweede decade van mei; daarna valt de piek in de derde decade van mei. Vooral van 25 t/m 31 mei worden veel Ooievaars gezien. Ook de waarnemingen van de grootste groepen komen uit deze periode. In juni nemen de aantallen weer snel af, totdat op 17 juni de laatste Ooievaar wordt gemeld. Het aantalsverloop wijkt af van de *Vogelatlas van Groningen*, waar de piek in juni valt.

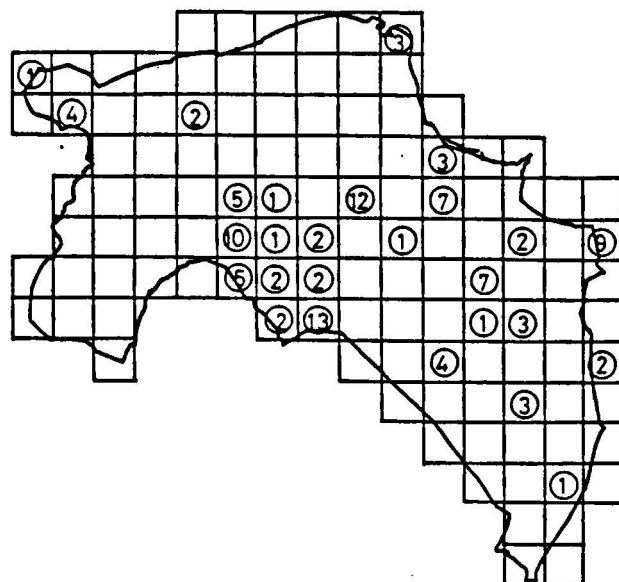
Opvallend is dat in 1990 en 1991 zelfs geen enkele Ooievaar in juni werd gemeld.

Nadat op 10 mei het eerste pleisterende exemplaar wordt gezien, neemt het percentage peisterende vogels per decade toe.

Opmerkelijk is dat in zo'n extreem jaar de verhoudingen tussen overtrekkende en pleisterende vogels heel anders ligt dan in onderzoeken uitgevoerd over een reeks van jaren. VvG vermeldt 46% en de *Vogelatlas van Groningen* slechts 25% overtekkende vogels. Nu bestond ruim 59% uit overtekkers. Waarschijnlijk hadden de vogels haast om toch nog op tijd in de broedgebieden te arriveren. Ook de meeste pleisterende vogels waren kortstondig aanwezig. Slechts één exemplaar ten noorden van Oostwold en een exemplaar bij Sellingen waren langere tijd ter plekke.

VERSPREIDING

In het verspreidingskaartje staan het totaal aantal waargenomen Ooievaars per atlasblok. In een aantal gevallen waarbij geen atlasblok was opgegeven, is aan de hand van de plaats aan

FIGUUR 3: Totaal aantal waargenomen Ooievaars per atlasblok.

duiding zelf het atlasblok bepaald. Dit kan tot gevolg hebben dat sommige waarnemingen in een aansluitend atlasblok staan vermeld. Op het totale beeld is dit niet van invloed.

Het kaartje laat duidelijk zien dat de Ooievaar vooral werd gezien bij de stad Groningen, het Gorecht, bij het Zuidlaardermeer, rondom het Schildmeer, Delfzijl, de omgeving van Winschoten en in de Dollardpolders.

Opvallend is het geheel ontbreken van de soort in het Westerkwartier. Ook navraag bij enkele plaatselijke vogelaars leverde niks op. Het ontbreken in het noordelijk deel van de provincie zal mede het gevolg zijn van "het ontbreken van veel vogelaars" in deze gebieden. Druk bezochte vogelgebieden als Lauwersmeer en de Eemshaven leverden wel Ooievaars op, maar relatief weinig.

Op Rottumeroog, waar vanaf eind april dagelijks werd gevogeld, werd geen enkele Ooievaar opgemerkt. Waarschijnlijk speelt hierbij de angst voor grote wateroppervlakten een rol. Een mooi voorbeeld hierbij is een cirkelende Ooievaar op 30 mei boven Lauwersoog, die in zuidoostelijke richting weer afvloog.

Al met al lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat het zwaartepunt van de trek zich afspeelde in het centrum en het oostelijk deel van de provincie.

GROEPSGROOTTE

In totaal hadden de waarnemingen betrekking op 46 groepen. Gemakshalve is een solitair

exemplaar als groep van 1 aangemerkt. Veruit de meeste groepen bestonden uit solitaire vogels (24x) of 2 exemplaren (10x) samen goed voor 74% van het totaal.

Vijf groepen bestonden uit 3 vogels en 2 uit 4 exemplaren. De overige groepen werden allen 1x gemeld en telden resp. 5,7,8,10 en 11 exemplaren.

Het waarnemen van groepen bestaande uit 4 vogels of meer is vrij zeldzaam in de provincie. VvG maakt slechts melding van 3 groepen van vier of vijf exemplaren. In de waarnemingenrubriek van de Grauwe Gors werd sinds 1980 ook 3x een dergelijke groep gerapporteerd, met als grootste groep 8 op 27 en 28 juli 1990 foeragerend bij Oostwold. Tenslotte is er nog een ongepubliceerde waarneming van een groep van 13 overvliegende exemplaren boven de stad Groningen in mei 1990 (pers. med. R. Hofman).

De volgende groepen van vier of meer exemplaren werden dit voorjaar gezien:

- 6-5 5 overvliegend boven de stad Groningen
- 13-5 4 hoog in NO richting boven Midwolda
- 25-5 10 foeragerend in de Onnerpolder
- 28-5 4 foeragerend in aardappelveld bij Zuidwending
- 30-5 7 's avonds rustend op boerderij bij Wagenborgen
- 31-5 11 overvliegend boven Overschild
- 31-5 8 in O richting boven de Reiderwolderpolder

TREKRICHTING

Van 19 groepen werd de trekrichting opgegeven. De verdeling was als volgt:

<u>richting</u>	<u>aantal groepen</u>	<u>aantal exx.</u>
N	1	1
NO	1	4
O	7	17
ZO	2	2
Z	4	5
ZW	1	2
W	2	2
NW	1	2

De overheersende trekrichting was oostelijk. Opvallend is dat alle overtrekkende Ooievaars in april een zuidelijke tot westelijke trekrichting vertoonden. Ook alle Ooievaars die boven het Paterswoldse Meer werden waargenomen (5 x 1 exemplaar) vertoonden deze trekrichting. Hoewel van deze vogels niet werd vermeld of ze geringd waren, moet toch de mogelijkheid dat zich hierbij vrijvliegende project-Ooievaars uit Leek bevinden niet worden uitgesloten.

PLEISTERENDE VOGELS

Voedselzoekende vogels werden waargenomen op zowel extensief als intensief beheerde wei-

Ooievaars. Eemshaven 15 mei 1992 (Leo Boon)

landen, aardappelpercelen, braakliggend industrieterrein en op de inmiddels befaamde braakliggende akkers.

Rustende of overnachtende vogels werden gezien op:

- 23-5 3 in een boom bij avondschemering langs de weg bij Adorp

- 30-5 7 's avonds op een boerderij bij Wagenborgen

- 17-6 1 overnachtend op een lantaarnpaal

DANKWOORD

De meeste van de in dit artikel gebruikte waarnemingen werden ingestuurd voor de waarnemingenrubriek van de *Grauwe Gors*. Verder heb ik enkele personen gebeld waarvan ik wist dat ze *Ooievaars* hadden gezien.

Het blijkt dat door het insturen van losse waarnemingen door veel mensen toch een aardig beeld kan worden verkregen.

De waarnemingen zijn afkomstig van:

Bernadette Balten, Harry Blijleven, Egbert Boekema, Jan H. Bolhuis, Leo Boon, Bert de Bruin, Jan Glas, Arjan Groen, Rein Hofman, Johan de Jong, Marnix Jonker, Alco van Klinken, Emo Klunder, Henk en Kees Koffijberg, Ben Koks, Eric Koops, Carel Leemhuis, Wim Nap, Jeroen

Nienhuis, Anneke Nieuwenhuys, Martin Olt-hoff, Ernst Oosterveld, Antoon Philippi, Aaldrik Pot, Henk van Schuppen, mevr. G. v. d. Veen-Ensing, Guus de Vries, Nico de Vries, Ludolf Wieringa, Rik Winters en Wim Woudman.

Tenslotte gaat mijn dank uit naar Ben Koks voor zijn opmerkingen bij de eerste versie van dit artikel.

LITERATUUR

- Boekema, E.J., P.Glas en J.B. Hulscher. *De vogels van de provincie Groningen*. 1983

- van den Brink, H., J. Furda, J. van Klinken en K. van Scharenburg. *Vogelatlas van Groningen: een tijdsbeeld met trends vanaf 1850*. 1992

- Eibers, A. Volop actie bij de Ooievaars. in: *Vogels, Tijdschrift over vogels en vogelbescherming*. 1992-2 (blz 15/16).

- SOVON. *Atlas van de Nederlandse Vogels*. 1987

Anne van Dijk
Pop Dijkemaweg 102
9731 BH Groningen